

Tööstusliku kanepi arengud Euroopas ja põldkatsetest Moostes

Jõgeva Sordiaretuse Instituut

Kalju Paalman, Mooste katsejaama juhataja

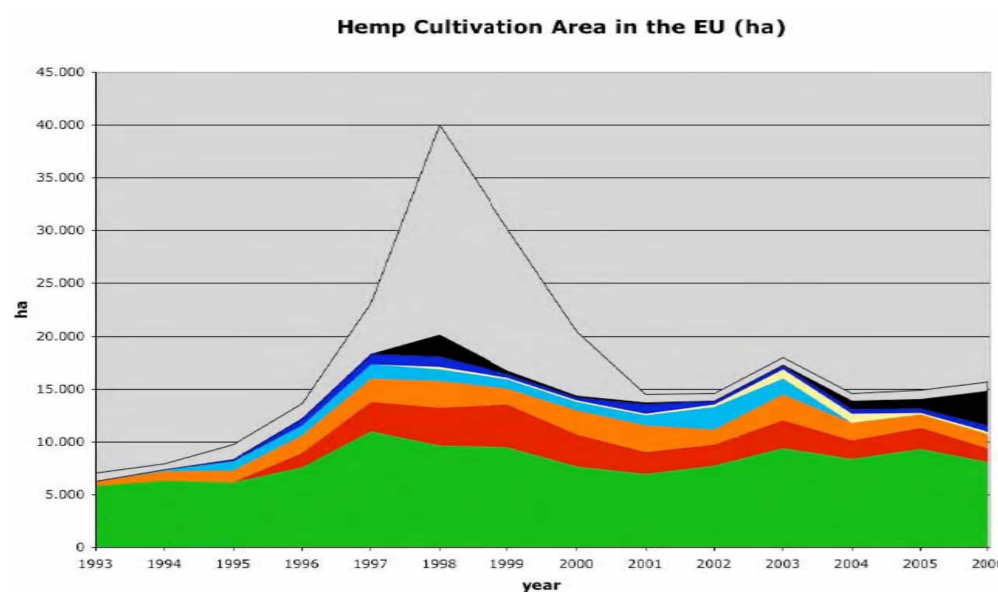
Erkki Mäeorg, EMÜ doktorant

SISSEJUHATUS

Kanep kui kultuur on tuntud juba ammu, ent selle vahepealse (enamasti 20. saj.) keelustamise tõttu on see üle elamas uut ümbersünni. Vahepealsest taimekasvatuse teadmiste ja agrotehnika arengust tingituna on kanepi külvikordadesse võtmiseks ja selle saagipotentsiaali suurendamiseks vaja läbi viia põldkatseid.

Põhjuseid kanepi kasvatamiseks on mitmeid: agronoomilisi, ökoloogilisi kui ka ökonoomilisi. Samuti on suureks plussiks, et see kultuur pakub õnnestumise korral saagiks suures koguses erinevaid taimeosi (biomass ~12 t ha⁻¹, kiudu ~ 4 t ha⁻¹, seemneid ~ 1,5 t ha⁻¹). Nagu linagi puhul, on Euroopas levinud eelkõige kiukanepi kasvatamine ning seemnekanepit viljeletakse pigem Kanadas ja Hiinas.

Linast ja kanepist saadud toodete osakaal Euroopas 2002. a. (%)

Toode	Lina (liihike kiud)	Kanep
Pulp ja paber	45	80
Komposiitmaterjalid (auto)	6	15
Ehitus- ja soojustusmaterjalid	2	4,5
Geo- ja agrotekstiil	0,5	<1
Riided ja majapidamistekstiil	20	0
Traditsiooniline kasutus (kõis jt)	2	<1
Eksport mitte EL riikidesse	24,5	<1
Kokku	60000-70000 t	20000-25000 t

KATSEDE MOOSTES

Aastatel 2005-2006 rajati Moostes põldkatse kiukanepi sordiga "Beniko".

Määrati:

- taime kõrgus
- kuivainesaagikus
- kiusaagikus

Katsevariandid:

- 150 id. taime/ m²
- 200 id. taime/ m²
- 250 id. taime/ m²

ja

2006. a. rajati põldkatse õlikanepi sordiga "Finola"

Määrati:

- seemnesaagikus

- 0 kg N/ha
- 70 kg N/ha
- 90 kg N/ha

TULEMUSED

- Erinevate aastate saagikuse sõltuvused on sarnased, kuid soodsamad ilmastikutingimused tagas kanepi kuivaine moodustamiseks 2005. a. Sellel aastal oli juunist-septembrini sademeid 80% normist ja temperatuur 116% normist.
- Olulisemalt tekitasid kuivainesaagikuse muutusi külviühedus (30-31%) ja mineraalse lämmastikuga väetamine (63-83%).

- Võrreldes külviühedusega 150 id. t. m⁻² suurendas 200 ja 250 id. t. m⁻² seemnete saagikust vastavalt 35 ja 59%.
- Parima seemnesaagikuse (3,2 t ha⁻¹) tagas külviühedus 250 id. t. m⁻² mineraalse lämmastiku normiga 90 kg N ha⁻¹, seejuures taimed ei lamandunud.

Kanepi kuivaine saagikus t/ha, sõltuvalt külviühedusest ja lämmastiku normist 2005. ja 2006. aastal Moostes, sort "BENIKO".

N kg/ha	0		70		90		keskmine	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
150	4,4	4,0	7,8	6,7	9,1	7,9	7,1	6,2
200	6,3	5,6	10,3	8,6	11,8	9,9	9,5	8,0
250	6,2	5,9	10,2	9,0	11,0	9,9	9,1	8,3
keskmine	5,6	5,2	9,4	8,1	10,6	9,2	8,5	7,5

Õlikanepi seemnesaagikus t/ha, sõltuvalt külviühedusest ja lämmastikuga väetamisest sort "FINOLA" Moostes 2006.a.

	0		70		90		keskmine	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
150	1,3	1,8	2,0	2,4	2,9	2,9	2,9	1,9
200	1,7	2,4	2,7	3,0	3,9	3,9	3,9	2,4
250	2,0	2,9	3,2	4,2	4,2	3,0	3,4	2,5
keskmine	1,7 (100%)	2,4 (141%)	2,6 (153%)	2,6	2,6	2,6	2,6	2,2

- Kiu moodustamisele mõjusid soodsamalt 2005. a. ilmastikutingimused, kõikide variantide keskmisena 48% kiudu enam
- Külviühedus põhjustas 25-33% ja mineraalne lämmastik tagas 43-67% kanepikiusaagikuse muutusi

Kanepi kiusaagikus t/ha sõltuvalt külviühedusest ja lämmastiku normist 2005. ja 2006. aastal Moostes, sort "BENIKO".

N kg/ha	0		70		90		keskmine	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
150	2,2	1,2	3,0	2,0	3,6	2,4	2,9	1,9
200	3,2	1,7	3,9	2,6	4,5	3,0	3,9	2,4
250	2,5	1,8	3,4	2,7	4,2	3,0	3,4	2,5
keskmine	2,6	1,6	3,4	2,4	4,1	2,8	3,4	2,3

KOKKUVÕTE

Moostes läbi viidud põldkatset näitavad, et meie ilmastiku tingimustes on võimalik saada kiukanepi saaki kuni 11 t ha⁻¹, kiusaaki kuni 4 t ha⁻¹ ja õlikanepi seemnesaaki kuni 3 t ha⁻¹. Saadud tulemused on arvestatavad, võrreldes mujal Euroopas saadud katsetulemustega ning lubavad optimistlikult tulevikku vaadata. Mõistagi kujunevad reaalsed tootmistulemused mõnevõrra tagasihoidlikumaks, ent siiski võib oskusliku viljelemise korral arvestada kiukanepi puhul 5-8 t/ha kuivainet (2-3 t/ha kiudu) ning õlikanepi puhul 1-1,5 t/ha seemneid.